

6. Історико-культурна спадщина Донецької області: документування втрат і перспективи відновлення. Донецький національний університет імені Василя Стуса. URL: <https://heritage-of-donetsk.org/index.html> (дата звернення: 22.06.2024).

ВІДНОВЛЕННЯ КУЛЬТУРНОЇ СПАДЩИНИ

Силкіна Ю. О.¹, Давиденко О. С.^{2*}

^{1,2}*Державний торговельно-економічний університет, Київ (Україна)*

*e-mail: alexander10bclass@gmail.com

Культура – важливий елемент суспільства та економіки країни. Через неї виявляються спільні риси людей у населенні, загальні цілі, мотивація до існування: побудови та розвитку суспільства. Збереження пам'яток культури відображає розуміння народом власної історії, намагання не втратити її; сприяє до єднання, загального зростання та розвитку народу.

За період із 24 лютого 2022 року до 25 квітня 2024 року пошкоджено 1 062 об'єкти культурної спадщини. З них пам'яток національного значення – більше 120, місцевого значення – більше 860, і як мінімум 1 (комплекс архітектури «Історичного центру Одеси») – об'єкт світової спадщини ЮНЕСКО.

Для відновлення культурної спадщини, зокрема архітектури, можна сформувати відповідну чітку законодавчу базу. Безумовно, існує Закон України «Про охорону культурної спадщини», але він не передбачає централізоване, масштабне, відновлення пам'яток архітектури.

Відповідно до нього, виконавча влада на вищому рівні може тільки надавати дозволи і формувати відповідну документацію регіональним або місцевим суб'єктам, які за своєю ініціативою відповідно до своїх фінансових та інших можливостей здійснюють дослідження, ремонт і реставрацію культурних пам'яток. А для масової одночасної відбудови по всій країні важлива наявність відповідних наказів та фінансування національного масштабу. Зрозуміло, такий підхід передбачає використання великої кількості ресурсів за маленький строк (наприклад, повна відбудова тільки Національного літературно-меморіального музею Г. С. Сковороди у Харкові оцінюється у понад 112 мільйонів гривень); загальна вартість відновлення всіх об'єктів становить приблизно 7 мільярдів доларів США.

Такий підхід хоч і є швидким, але його можна реалізувати тільки за умови наявності вищевказаної суми наразі, що малоімовірно, враховуючи більш пріоритетні проблеми поза культурною галуззю, куди насамперед і надходитимуть гроші. У якості альтернативи можлива поступова відбудова, яка відбувається вже зараз.

У статті 11 Закону України «Про охорону культурної спадщини» вказано: «Підприємства усіх форм власності, заклади науки, освіти та культури, громадські організації, громадяни сприяють органам охорони культурної спадщини в ро-

боті з охорони культурної спадщини, можуть встановлювати шефство над об'єктами культурної спадщини з метою забезпечення їх збереження, сприяють державі у здійсненні заходів з охорони об'єктів культурної спадщини і поширенні знань про них, беруть участь у популяризації культурної спадщини серед населення, сприяють її вивченню дітьми та молоддю, залучають громадян до її охорони».

Із різних джерел (місцевих, приватних) уже зараз виділяються кошти та об'єднуються зусилля на відбудову різних об'єктів: Музей Ханенків (Київ), Купецький масток (Харків), вищезгаданий музей Г. С. Сковороди та багато інших.

Для прискорення процесу важливо забезпечити більш оперативні рішення і швидкий процес на місцях. Багато людей залюбки готові допомогти фінансово або іншими шляхами відновленню архітектури, особливо у їхньому регіоні. Тому треба якісно забезпечити подібну громадську активність:

- проводити різні заходи зі збору коштів та загального залучення громадян;
- оптимізувати процес із погляду бюрократії;
- збір грошей зробити відкритим, щоб люди були впевнені, що їхні кошти дійсно йдуть на відновлення;
- розробити пільгові умови для громад або приватних осіб, які розпоряджаються окремими пам'ятками архітектури.

Інші держави можуть бути зацікавлені у відновленні пам'яток архітектури, зокрема комплексу архітектури «Історичного центру Одеси» світового значення.

Крім фінансової допомоги, може надаватися й консультативна. Велика кількість історичних споруд будувалася за австрійськими, італійськими та ін. проектами, які досі можуть лежати в архівах чи музеях відповідних держав. До того ж можливе залучення європейських висококваліфікованих інженерів, будівельників. Також можливе залучення приватних спонсорів з-за кордону.

І, зрозуміло, багато країн, зокрема європейських, мають великий досвід у збереженні та реставрації об'єктів культурної спадщини після збройних конфліктів (приміром, Друга світова війна), природних катаклізмів та інших негативних процесів. І з їхнього досвіду можна багато чого перейняти.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ПОСИЛАНЬ

1. Борисова О. Є. «Збереження та відновлення культурної спадщини України: виклики та можливості. *Електронний репозитарій Національного технічного університету «Харківський політехнічний інститут»*. 2024. URL: <https://repository.kpi.kharkov.ua/server/api/core/bitstreams/20e239d9-244f-4c0c-808a-8e58609ab584/content> (дата звернення: 18.09.2024).
2. Зінченко М. В Україні через російську агресію постраждали 1 062 пам'ятки культурної спадщини. *Детектор медіа*. 07.05.2024. URL: <https://detector.media/infospace/article/226443/2024-05-07-v-ukraini-cherez-rosiysku-agresiyu-postrazhdaly-1062-pamyatky-kulturnoi-spadshchyny/> (дата звернення: 18.09.2024).
3. Про охорону культурної спадщини. *Офіційний портал Верховної Ради України*. Редакція від 02.10.2023. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1805-14#Text> (дата звернення: 18.09.2024).

4. Міжнародний досвід: як в Україні планують відновлювати культурну спадщину після війни. *RFI*. 06.12.2023. URL: surl.li/xdygz (дата звернення: 17.09.2024).

5. ЮНЕСКО засудило атаки на історичний центр Одеси. *Одеса. Офіційний сайт міста*. 22.07.2023. URL: <https://omr.gov.ua/ua/news/233805/> (дата звернення: 18.09.2024).

6. Під ударом: як українці відновлюють свої культурні пам'ятки. *nashkiev.ua*. URL: <https://nashkiev.ua/life/pid-udarom-yak-ukraintsi-vidnovlyuyut-svoi-kulturni-pamyatki> (дата звернення: 18.09.2024).

7. Відновлення музеїв – збереження ідентичності. Як переживають війну заклади культури у прифронтових областях. *Вікно відновлення*. 25.04.2024. URL: <https://recovery.win/novyny/vidnovlennya-muzeyiv-zberezhennya-identychnosti-yak-perezhyvayut-vijnu-zaklady-kultury-u-pryfrontovyh-oblastyah> (дата звернення: 19.09.2024).

8. Rebuilding Ukraine's Cultural Sector Will Require Nearly \$7 Billion, UNESCO Says. *Smithsonian Magazine*. 11.04.2023. URL: <https://www.smithsonianmag.com/smart-news/rebuilding-ukraine-culture-unesco-180981959/> (дата звернення: 19.09.2024).

КУЛЬТУРНА СПАДЩИНА ТА УКРАЇНСЬКА ДІАСПОРА: СУЧАСНІ ВИКЛИКИ ЗБЕРЕЖЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ

Телегуз І. О.^{1*}, Телегуз А. В.²

^{1,2}*Український державний університет імені Михайла Драгоманова,
Київ (Україна)*

*e-mail: i.o.telehuz@udu.edu.ua

Сучасна російсько-українська війна вплинула на значні масштаби вимушеної міграції українців за кордон. Очевидно, що сподівання на швидке завершення війни і відповідно – повернення на батьківщину для багатьох мігрантів – залишилося в минулому. Зважаючи на те, що частина території нашої держави перебуває під окупацією, а окремі міста і села зруйновані, у багатьох наших громадян втрачені домівки. На тлі такої ситуації значна частина українців, які перебувають за кордоном, пройшла адаптацію та інтегрується в інших країнах. Це спонукає до роздумів над тим, чи збережуть вони зв'язок із батьківщиною у майбутньому, зокрема після закінчення війни.

Так само є сподівання, що повоєнна відбудова України тією чи іншою мірою стосуватиметься українців, які наразі перебувають за кордоном. Подібний досвід вимушеної міграції, який українці мали у ХХ ст., спонукає задуматися як над питанням повернення в Україну, так і над питанням збереження національної ідентичності та зв'язку з батьківщиною тих, хто вимушений був виїхати за межі нашої держави.

Сьогодні увага до цього питання було порушено у публічному просторі. Зокрема, прем'єр-міністр Денис Шмигаль на пресконференції 10 вересня 2024 р. озвучив ідею, що уряд хоче створити Міністерство повернення українців для того, щоб зробити пріоритетною ідею повернення українців [1]. «Вперше про Міністерство повернення українців заговорив президент Володимир Зеленський ще в серпні. Тоді він назвав його “міністерством єдності”. За словами президента, ос-